

Het moreel fundament van de bedrijfsarts nader toegelicht

De NVAB formuleert acht sleutelbegrippen die de beroepsgroep van belang vindt voor de kwaliteit van haar werk. Deze sleutelbegrippen vormen ons moreel fundament, korte statements die duidelijk maken waar wij als bedrijfsartsen voor staan, waarvoor we verantwoordelijkheid nemen en waarop we aanspreekbaar zijn (zie Moreel fundament). Deze sleutelbegrippen worden hier nader toegelicht.

1. Participatie

Het handelen van de bedrijfsarts is gericht op het voorkómen van beroepsziekten, beroepsgebonden aandoeningen en arbeidsongevallen, en op het behouden dan wel bevorderen van duurzame inzetbaarheid van werkenden. Hierbij stemmen zij de zorg af op de (individuele) gezondheidssituatie in de specifieke arbeidssituatie. Dit in het belang van de werkenden zelf, de maatschappij waarin zij leven, en de organisatie(s) waaraan de bedrijfsarts adviseert.

Bedrijfsartsen vinden het belangrijk dat mensen zo goed mogelijk kunnen participeren in de samenleving. Vooral goed werk vervult hierin een belangrijke rol. Dat betekent dat bedrijfsartsen voortdurend gericht zijn op het versterken van de factoren met een positieve gezonde invloed op belastbaarheid en belasting van de werkenden én het verminderen van de factoren die een negatieve, ongezonde invloed hebben op belasting en belastbaarheid. Gezonde werkenden dragen bij aan de gezondheid van organisaties en voegen economische en sociale waarde toe aan onze maatschappij en kunnen zo ook buiten hun werk optimaal deelnemen aan die maatschappij. Bedrijfsartsen vullen hun taken, functie(s) en verantwoordelijkheden op dit gebied samen met alle andere betrokkenen in.

2. Gezondheid

Goede bedrijfsgeneeskundige zorg is gericht op de gezondheid van werkenden in de context van arbeid. Gezondheid definiëren ook wij als het vermogen van de werkende zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.¹ De bedrijfsarts richt die zorg op zowel werkenden als arbeidssituaties.

Hubers definitie van gezondheid, die alle dimensies van het leven omvat, doet recht aan de autonomie van werkenden en aan hun potentie om gezondheid te ervaren, ook wanneer er sprake is van ziekte of beperking. Het onderkent de interactieve relatie tussen individu en (werk)omgeving. We verbinden hieraan het *capability* concept; we beschouwen *bij capability* dat het vermogen tot gezondheid van de individuele werkende altijd in relatie is met het vermogen van de (arbeids)context om de werkende de gelegenheid tot die gezondheid te bieden.

¹ Huber M. *Towards a new, dynamic concept of Health. Its operationalization and use in public health and healthcare, and in evaluating health effects of food.* Proefschrift Universiteit Maastricht, 17 december 2014.

Wij doen recht aan de autonomie en potentie van werkenden om gezondheid te ervaren, ook wanneer er sprake is van ziekte of beperking. Werkenden zijn zelf in staat een oordeel te geven over wat voor hun gezondheid belangrijk is, op het gebied van arbeid zijn wij gesprekspartners. Zo zijn we ook gesprekspartners voor de arbeidscontext om daar de gelegenheid tot gezonde interacties positief te beïnvloeden. Het *capability* concept verscherpt het bewustzijn dat het niet alleen gaat om het vermogen, het in staat zijn, van de werkende zelf maar ook het in staat gesteld worden door de omgeving.

Het uitgangspunt is dat werkenden zelf in staat zijn een oordeel te geven over wat voor hun gezondheid belangrijk is; op het gebied van arbeid doen zij dit mede in samenspraak met de bedrijfsarts. En dat de (arbeids)context het mogelijk maakt om gezondheid na te streven en te bereiken; op het gebied van arbeid doet de arbeidsomgeving dit mede in samenspraak met de bedrijfsarts. De bedrijfsarts richt zich in mens én werk zowel op het onderkennen en behandelen of verhelpen van beperkingen als op het onderkennen, versterken, beschermen en bevorderen van mogelijkheden. De bedrijfsarts stemt de zorg af op de werkende(n) en de specifieke gezondheids- en arbeidssituatie(s).

3. Veiligheid

Goede bedrijfsgeneeskundige zorg richt zich op de veiligheid voor de werkenden, de organisatie, de maatschappij en het milieu.

Bedrijfsartsen bevorderen, beschermen en dragen bij aan herstel van veiligheid in de context van werk. Daarbij geldt hun aandacht niet alleen de fysieke, mentale en materiële veiligheid, maar ook de (psycho-) sociale veiligheid in en door het werk.²

4. Zingeving

*De bedrijfsarts sluit aan bij wat werkenden waardevol vinden.*³

Zingeving is een continu en subjectief proces waarin mensen zich (bewust en onbewust) verhouden tot het leven: medemens, (werk)omgeving, wereld en tot ontwikkelingen en gebeurtenissen waarin ze betrokken zijn of waarvan ze getuige zijn. Bij een dergelijk proces zijn bestaansvragen aan de orde. Dit heeft onder andere invloed op de wijze waarop mensen omgaan met de grenzen en beperkingen van hun bestaan.⁴

Zingeving is de sterkste gezondmakende factor. We zijn ons ook bewust van onze eigen waarden, drijfveren en ervaringen en de invloed daarvan op ons (beroepsmatig) handelen.⁵

Een fundamenteel uitgangspunt van de *capability* visie is dat werk zingeving biedt voor zowel de organisatie als de werkenden. Deze visie daagt onderzoekers, beleidsmakers en zorgdraggers uit te onderzoeken wat mensen belangrijk en zinvol vinden – wat ze willen bereiken in een gegeven (arbeids)omgeving – en bovendien vast te stellen of werkenden in staat zijn en in staat gesteld worden dit te bereiken.

² *International Code of Ethics for occupational health professionals*. Third edition 2014. www.icohweb.org

³ *International Code of Ethics for occupational health professionals*. Third edition 2014. www.icohweb.org

⁴ Mooren JHM. *Verbeelding en bestaansoriëntatie*. Utrecht: de Graaff, 2011.

⁵ *International Code of Ethics for occupational health professionals*. Third edition 2014. www.icohweb.org

5. Professionaliteit

De bedrijfsarts handelt professioneel. Dit houdt in dat bedrijfsartsen betrouwbaar, integer en – moreel en wetenschappelijk – verantwoord handelen. Zij respecteren privacy. Zij reflecteren op en nemen de verantwoordelijkheid voor de aard en inhoud van hun handelen. Zij zijn bereid en in staat hun keuzes te verantwoorden.

Professionaliteit duidt op het vermogen van de individuele arts om in een concrete (zorg)situatie adequaat om te gaan met de (complexe) vragen die zich voordoen.⁶ Betrouwbaarheid, integriteit, respect voor privacy en *evidence-based* handelen zijn hierbij belangrijke aspecten. Integriteit wordt opgevat als zorgvuldig, uitlegbaar en standvastig handelen. *Evidence-based* handelen betekent de integratie van: professionele kennis en vaardigheden, voorkeuren en waarden van werkenden en organisaties, en het best beschikbare wetenschappelijke bewijs.

Bedrijfsartsen zijn op de hoogte van het door de beroepsgroep opgestelde moreel fundament, de richtlijnen en van wet- en regelgeving die voor de uitoefening van het werk relevant is. Zij handelen daarnaar. Met het oog op privacy houden zij geheim wat hen in het contact met de werkende en diens omgeving is toevertrouwd. Wat bedrijfsartsen in het contact met het werk te delen hebben aan informatie geldt steeds de gezondheid en veiligheid conform de daartoe uitgewerkte handelingskaders in vigerende professionele richtlijnen. Bedrijfsartsen reflecteren op en nemen de verantwoordelijkheid voor de aard en inhoud van hun handelen. Zij zijn bereid en in staat hun keuzes te verantwoorden in het licht van publieke, professionele, organisatorische en persoonlijke normen en waarden.

6. Kennis en kunde

Bedrijfsartsen zijn opgeleid en geregistreerd op basis van de in het beroepsprofiel vastgelegde vereiste kennis en vaardigheden. Zij voldoen tenminste aan alle wettelijke eisen, inclusief de eisen die aan bij- en nascholing in het kader van de periodieke herregistratie worden gesteld. In veel specifieke situaties beschikken zij over aanvullende specialistische kennis, afhankelijk van de aard van de arbeid en de daaraan verbonden risico's. Bedrijfsartsen houden hun kennis en vaardigheden actueel, delen deze en dragen ze uit. Ze spelen in op verandering, en weten een brug te leggen tussen *evidence* en praktijk op micro-, meso- en macroniveau. Ze werken mee aan verdieping van kennis en verbetering van vaardigheden.

7. Toegankelijkheid

Goede bedrijfsgeneeskundige zorg vereist dat de bedrijfsarts vrij toegankelijk is voor werkenden en hun vertegenwoordigers op alle niveaus, dat deze op hun beurt ook aanspreekbaar zijn voor de bedrijfsarts, en dat de bedrijfsarts vrije toegang heeft tot de arbeidsplek.

Vrije toegang van de burger tot een arts die hij wenst te consulteren is een wezenlijk kenmerk van de Nederlandse gezondheidszorg. Ook werkenden moeten altijd een bedrijfsarts kunnen consulteren, indien zij dat nodig vinden in verband met vragen over de relatie tussen hun arbeid en gezondheid. Zonder toestemming vooraf van superieuren. Dit geldt ook als (nog) geen sprake is van verzuim door ziekte, hoe kan anders sprake zijn van preventie.

⁶ Dartel, H. van (2012). *Naar een handelingsgericht ethiekbeleid voor zorgorganisaties: Een normatieve verkenning*. Assen: Van Gorcum. Proefschrift Universiteit Leiden, p. 278; Kwint SJC. *Moeilijke kwesties in de bedrijfsartsenpraktijk. Een onderzoek naar de aard van en de reflectie op de ethische kwesties die bedrijfsartsen hebben beschreven in het kader van hun kwaliteitsvisitatie*. Utrecht: NVAB, 2015.

Evenzo hebben bedrijfsartsen toegang tot het werk nodig. Daarmee kunnen zij hun kennis van de specifieke werksituatie en -omstandigheden actueel houden, zichzelf en anderen voorzien van (on)gevraagd advies op basis van alerte observaties en optimale advisering bieden.

8. Samenwerking

Goede bedrijfsgeneeskundige zorg vereist goede communicatie met en samenwerking tussen alle betrokken partijen binnen en buiten de arbeidsorganisatie en de gezondheidszorg.

De bedrijfsarts werkt in opdracht van en samen met diverse partijen. De belangrijkste daarvan zijn de werkenden en hun vertegenwoordiging, de werkgever, en collegae in andere sectoren van de arbodienstverlening, de gezondheidszorg en de sociale zekerheid.

Bedrijfsartsen nemen hun verantwoordelijkheid en zetten in op goede samenwerking met de ketenpartners in het belang van gezondheid, veiligheid, participatie en zingeving voor werkenden in en door het werk, alsmede in het belang van de maatschappij en het milieu. Zij voorzien de andere schakels van informatie en stemmen met hen af. Gezamenlijk bevordert en benut men elkaars kennis en vaardigheden en brengt men de gezondheid en veiligheid in en door werk in kaart. Op het vlak van arbeidsgerelateerde gezondheidsvragen en -interventies is de bedrijfsarts intermediair tussen medisch specialist, huisarts, verzekeringsarts en uiteraard de betrokken werkgever en werkende.

NVAB, *Het moreel fundament van de bedrijfsarts nader toegelicht*, 2016. In: NVAB (dec. 2016). *Visie, missie & strategie van de NVAB 2016-2021. De bedrijfsarts, dokter en adviseur, specialist voor arbeid en gezondheid*. Bijlage 1. Utrecht: NVAB.